

non tendat in illam rem quæ est formale ob-
jectum, tanquam in rem seu materiam circa
quam proprie versetur, quæ solet dici objec-
tum quod; ergo etiam in præsentis intentio
adorandi potest versari circa imaginem ut
objectum quod, seu rem adoratam propter
exemplar ut rationem adorandi, quamvis di-
recte non intendat adorare ipsum exemplar,
ut rem directe adoratam. Antecedens proba-
tur primo exemplis, tum in intellectu, nam
fidelis assentitur veritatibus fidei, nixus divino
testimonio et veritati infallibili ejus ut rationi
formali, quamvis eo actu quo credit rem re-
velatam, non credat vel Deum esse primam
veritatem infallibilem, vel Deum hoc reve-
lasse. Idem dicunt Dialectici de actu scientiæ,
qui nititur præmissis ut rationi assentiendi,
quamvis non feratur directe in ipsas præmis-
sas tanquam in objectum scitum seu judica-
tum per illum actum. Tum etiam in actibus
voluntatis, ut in amore, quo amatur una res
propter aliam ut propter rationem amandi
extrinsecam, qualis est aliquis amor quo
amatur proximus propter Deum; item in pura
electione mediæ propter extrinsecum finem,
quæ directe non versatur circa finem, ipsum
volendo, sed tantum in obliquo ipsum respicit
tanquam rationem volendi mediæ; sic ergo
conferre potest in adoratione imaginis
propter exemplar. Nec refert differentias ve-
luti materiales assignare inter hunc actum,
et cæteros, verbi gratia, inter electionem me-
diæ, et voluntatem adorandi imaginem; non
enim contendimus hunc actum esse in omni-
bus ejusdem rationis cum cæteris, aut esse
propriam electionem; sed argumentamur a
paritate rationis, ut, sicut in electione vel
aliis actibus potest esse motus voluntatis in
unam rem propter aliam, etiam si directe
non tendat in id, quod est ratio tendendi in
aliud, tanquam in objectum quod, sed solum
quasi oblique ut in rationem tendendi, ita id
possit accidere in actu adorationis imaginis;
nulla enim ratio hactenus reddita est, cur hoc
magis in adorationis actu repugnet quam in
cæteris, præsertim cum non agamus nunc de
potestate morali, id est, an liceat vel non li-
ceat, sed simpliciter de potestate sic operan-
di. Quin potius in absoluta adoratione existi-
mant multi id accidere; nam, cum adoratur
rex propter dignitatem regiam, persona est
quæ per se, et ut quod, adoratur; regia au-
tem dignitas non proprie est quod adoratur,
sed est qua rex adoratur, seu ratio adorandi;
quod si fortasse talis dignitas coadoratur cum

persona, quia est intrinseca ratio adorandi, in-
trinseca ratione etiam illud non erit ne-
cessarium, sed satis erit quod indirecte et
oblique adoretur.

12. Secundo, potest probari ratione illud
antecedens assumptum, quia voluntas tendit
in suum objectum prout propositum per in-
tellectum; sed potest intellectus actu cogitare
et proponere unam rem ut amabilem, vel ho-
norabilem, ratione alterius, ad quam habet
habitudinem, non considerando rem illam,
quæ est terminus talis habitudinis, ut per se
amabilem vel honorabilem; nam prior con-
sideratio non pendet intrinsece ex hac pos-
teriori; nam, licet fortasse virtute, vel quasi
in habitu, illam supponat vel includat, non
tamen semper requirit illam formalem et ex-
pressam considerationem; ut licet homo ap-
prehendat proximum ut amabilem propter
Deum, non oportet ut actu et formaliter con-
sideret Deum esse amabilem propter se, aut
quantum vel quomodo amandus sit, sed satis
est quod virtute et implicite illud includat; er-
go et voluntas potest tendere directe in eam
rem, quæ propter aliam amabilis vel honora-
bilis judicatur, non tendendo directe in alte-
ram, quæ est terminus illius habitudinis, sed
tantum oblique, ut in rationem tendendi in
aliam; ut in exemplo posito de amore potest
voluntas ex charitate amare proximum ut
quid Dei est, ac propter Deum, non amando
tunc directe et formaliter Deum ut objectum
per se et super omnia amatum; sic ergo in
actu adorationis, prout a voluntate proficisci-
tur, accidere potest, si semel supponamus
posse intellectum representare unam rem et
honorabilem propter extrinsecam excellen-
tiam alterius, ad quam dicit habitudinem, si-
ve id possit vere judicare, sive tantum ex er-
rore, ut postea videbimus.

13. Tandem hoc ipsum declaratur ex illo
principio, quod imago proprie adorari potest
simul cum exemplari per se primo adorato;
nam in illo adorandi modo, necesse est ut
intercedat cogitatio de ipso exemplari, ut
propter se digno veneratione, et simul de
imagine ut colenda propter exemplar, ita ut
et illud in ipsa, ac per ipsam, et ipsa propter
illud, per modum unius adoranda apprehen-
dantur; quia, nisi hujusmodi objecti proposi-
tio antecedit, non potest voluntas vere ac
proprie tendere in totum illud; sed nihil re-
pugnat ut intellectus consideratione præscin-
dat illud objectum, vel ex libertate hominis,
vel (quod frequentius accidit) ex naturali in-

advertentia, seu quia occurrit aliquid exci-
tans ad unius considerationem, et non alte-
rius; simili ergo modo poterit voluntas mo-
veri in objectum, prout consideratum est.
Atque hunc modum apprehensionis vel ima-
ginum, vel aliarum rerum sacrarum, satis (ut
opinor) ipsa experientia ostendit; visa enim
imagine, etiam si illam apprehendamus ut
rem sacram et reverenter tractandam, non
tamen semper statim cogitamus explicite ac
formaliter de Christo, verbi gratia, in ea re-
præsentato, ac de excellentia vel divinitate
ejus, propter quam summe venerandus est;
est ergo ex parte intellectus non solum pos-
sibilis, sed etiam facilis ad intelligendum hic
modus considerationis; erit ergo etiam ex
parte voluntatis possibilis talis adorationis
modus; nam, supposita objecti propositione
et voluntatis libertate, nulla ratio cogitari
potest propter quam talis actus impossibilis
sit.

14. *Imago mente a prototypo præcisa ho-
neste adoratur, ipso non adorato.* — Superest
ut alteram partem probemus, scilicet, hunc
actum esse rectum et honestum; hoc autem
probatum primo ex illo eodem principio, sci-
licet, imaginem cum prototypo posse licite
adorari proprie et in se; nam, quando ado-
ratur non adorato directe prototypo, nec existi-
matur digna majori veneratione, nec re ipsa
afficitur majori honore quam cum adoratur
simul cum prototypo; imo quodammodo mi-
nus colitur priori modo, quia in re actus ado-
rationis, qui exercetur, minus perfectus est;
ergo, si adoratio conjuncta (ut sic dicam) li-
cita est, etiam altera disjuncta erit licita. Et
confirmatur, nam utraque nititur in excellen-
tia prototypi propter quem adoratur imago,
et hinc habet quod licita sit. Quod vero cum
illa jungatur adoratio directa exemplaris,
materiale quid est, et per accidens in ordine
ad honestatem adorationis imaginis, si alio-
qui fieri potest ut exemplar sit ratio adorandi,
etiam si non sit objectum quod per se
primo adoratur, quod fieri posse ostendimus.
Secundo argumentor, quia in illo adorandi
modo nihil assignari potest, quo talis adora-
tio illicita sit, aut contra rectam rationem, et
aliunde habet ille actus objectum honestum
et rationi consentaneum; ergo erit talis actio
honestata et licita. Antecedens declaratur, nam
in ea actione duo considerari possunt, scilicet,
id quod fit, et id quod omittitur: fit enim
honor imagini propter exemplar, et omittitur
directa exemplaris adoratio, ut proprii objecti

adorati ut quod; sed illud primum, per se lo-
quendo, non est malum, sed potius bonum et
rationi consentaneum, quia imago vere est
honorabilis propter exemplar, ut VII Synodus
sæpe docet, et supra retulimus; sed per illum
actum hoc modo adoratur; neque exhibetur
illi major honor, quam sit ille quo ipsa est
digna; neque propter aliam rationem, quam
sit illa quæ in tali re inveniri potest; neque
demum ibi miscetur aliqua superstitio, aut
falsæ existimationis significatio; quia per il-
lam adorationis notam non significatur, ima-
ginem habere in se excellentiam, ob quam sit
digna absoluta adoratione, sed solum habere
respectum ad excellentiam alterius, ratione
cujus adorabilis est; ergo nihil positive fit
per eam actionem, ob quam possit turpis aut
irrationabilis existimari.

15. Deinde, quod in hoc genere adorationis
omittitur, seu potius non fit, neque in se ma-
lum semper est, neque ut circumstantia talis
actus; ergo neque ex hoc capite erit talis
adoratio mala. Antecedens quoad priorem
partem declaratur, quia non semper tenemur
exercere actum adorationis Dei aut alicujus
Sancti; nam præceptum adorationis, cum sit
affirmativum, non obligat pro semper; sed
tunc in eo modo adorandi nihil aliud omitti-
tur nisi directa exemplaris adoratio; ergo ra-
tione sui illa omissio non semper est mala
vel contra rationem. Altera vero pars ante-
cedentis, scilicet, quod neque ut circumstan-
tia talis actionis illa carentia mala sit, proba-
tur, quia nullum potest excogitari præceptum,
vel negativum prohibens talem circumstan-
tiam, vel affirmativum præcipiens ut, quo-
tiescunque adoratur imago propter exemplar,
adoretur etiam exemplar directe et in se,
tanquam objectum quod; hoc enim præcep-
tum neque ex sola ratione naturali ostendi
potest, cum satis declaratum sit posse unam
adorationem ab altera præscindi, et in utra-
que reperiri honestam causam, et rationem
adorandi sine conjunctione actuali alterius.
Denique illa directa adoratio exemplaris non
est necessaria ut adoratio imaginis habeat
debitum finem ultimum seu remotum, quia
ex se tendit in Dei seu prototypi honorem;
neque etiam est necessaria ut habeat debi-
tum finem proximum, quia sine illa habet ta-
lis actus debitum objectum formale et mate-
riale, ut probatum est; finis autem proximus
nihil aliud est quam debitum objectum actio-
nis. Ergo ex solis principiis rationis naturalis
colligi non potest præceptum obligans ad hanc

circumstantiam. Nec vero fingi potest, hoc præceptum jure positivo additum esse, cum nec scriptum, nec traditum ostendi possit, nec consuetudine introductum. Quin potius (quod hanc veritatem maxime confirmat) frequenter tractamus imagines, aut alias res sacras peculiari quadam veneratione ac reverentia, etiam si res in illis representatas directe et per se non veneremur.

16. Tertio argumentor in hunc modum: nam ex duplici fundamento existimari potest hic modus adorationis illicitus: prius est generale, quia nulla res inanimata proprie et in se adorari potest, ita ut interior affectus adorationis ad illam tendat, quantumvis sacra et sancta sit; aliud fundamentum esse potest speciale imaginum; nam, licet aliæ res inanimatæ, quatenus sunt aliquo modo sacra, adorari interdum possint, juxta illud: *Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est*, imagines vero, ut res quædam sunt, nullam habent sanctificationem, sed solum referunt prototypa; et ideo non sunt adorabiles, nisi ut imagines sunt, id est, ut actu referunt prototypa, quæ in ipsis principaliter adorantur. Neutrum autem ex his fundamentis firmum est. Et de primo quidem non immerito dixit Paludanus, loco supra citato, esse absurdum principium, nihil irrationale esse adorandum in se; nam, ut vidimus in superioribus, sacra Scriptura jubet has res adorare: *Adorate scabellum pedum ejus*; et eodem modo loquuntur Sancti: *Præsepe adora*, dixit Nazianzenus, et alia similia in superioribus adduximus, præsertim ex VII Synodo, ubi sæpissime dicuntur hæ res adorabiles et honorabiles, et earum adoratio comparatur cum adoratione sacrarum vestium, calicis, libri Evangeliorum, et similium rerum. Quæ comparatio fit in VIII Synodo, canone 3; non potest autem vere ac proprie dici aliquid esse adorabile, aut vere ac proprie adorari, nisi in se adoretur, non solum actu externo, sed etiam ex interiori intentione adorationis et cultus, ut etiam est in superioribus ostensum; ergo omnino falsum principium est, rem inanimatam non esse in se adorabilem. Ratio vero est, quam insinuavit Paludanus, quia, licet res inanimata non sit adorabilis propter se, ut omnes Theologi docent, et est per se notum, est tamen adorabilis in se propter aliud; hæc enim duo non repugnant, cum in altero objectum materiale, in altero formale significetur; sicut esse potest veritas in se credibilis, non tamen propter se, sed propter aliud;

et medium esse potest in se amabile, licet non propter se, sed propter aliud; sæpe ergo objectum formale extrinsecum est materiale; atque ad hunc modum, licet res inanimata non sit adorabilis ratione sui, potest tamen esse adorabilis ratione alterius; et tunc effectus adorationis terminatur ad ipsam, ut in se vere adorata, quod in tertio tomo de vasis, et aliis rebus sacris latius ostensuri sumus; ergo ex hoc capite non repugnat imaginem, eo quod res inanimata sit, adorari prædicto modo, non adorato prototypo ut objecto quod adoratur, sed solum ut ratione adorandi; sic enim frequentius adorantur vasa, et aliæ res sacra inanimatæ, ut ex ipso usu constat, et citato tom. 3, disp. 81, sect. 8, latius dicturi sumus.

17. *Cum a prototypo præcisa imago adoretur, eadem qua res aliæ sacrae inanimatæ adoratione colitur. — Quorundam exceptio. — Improbatur. — Aliud fundamentum seu principium illius sententiæ, quatenus in hoc distinguitur inter imagines et alias res sacras inanimatas, pugnat aperte cum doctrina septimæ et octavæ Synod., qua imaginum adoratio aliarum rerum sacrarum adorationi æquiparatur; repugnat etiam cum doctrina D. Thomæ 2. 2, q. 99, art. 3, ubi inter res sacras, quæ veneratione dignæ sunt, numerat imagines cum reliquiis, et vasis consecratis; repugnat etiam rationi quæ ex eodem D. Thoma ibi, art. 1, sumitur: *Nam res sacra efficitur ex eo quod ad divinum cultum ordinatur; nam, sicut ex eo quod aliquid ordinatur in finem bonum, sortitur rationem boni, ita etiam ex hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam divinum, et sic ei quædam reverentia debetur, quæ refertur in Deum*. Sed imagines, hoc ipso quod ad Deum vel Sanctos representandos deputatæ sunt, sunt divino cultui vel Sanctorum dicatæ; ergo habent dignitatem et sanctificationem rerum sacrarum, et tanquam res sacrae adorabiles sunt. Dicunt vero aliqui, hoc esse verum de quibusdam imaginibus quæ speciali benedictione, consecratione, vel sacra unctione, in Ecclesia sanctificari consueverunt. Cui sententiæ favere videtur Adrianus Papa in scripto de Imaginibus, c. 39, ubi, respondens hæreticis, qui Tharasium et VII Synodum reprehendebant, quod imagines sacris vasis æquiparaverint, inquit falsum esse quod hæretici aiebant, imagines non sanctificari per aliquam sacramentationem: *Quia usus* (inquit) *S. nostræ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ fuit**

et est: quando sacrae imagines, vel historie pinguntur, prius sacro chrismate unguuntur, et tunc a fidelibus venerantur. Sed hæc limitatio non est in universum necessaria; nam, licet possint imagines hoc cæremionali modo (ut ita dicam) sanctificari, tamen hoc simpliciter necessarium non est ut tanquam res sacra habeantur et colantur, sed satis est ut Dei vel Sanctorum cultui deputentur, ut ex ratione et doctrina D. Thomæ citata constat; deputantur autem ex hoc, quod ad illos representandos instituuntur et assumuntur, ut Epiphanius significavit in VII Synodo, act. 6, t. 4, in principio, ubi sic inquit: *Typus salvificæ crucis, sive sacrata precatio, sive dedicatione, apud nos honorabilis existit, satisfacit enim nobis figura*. Ex quibus ultimis verbis colligitur generalis ratio, nam propria sanctificatio imaginis non consistit in aliqua benedictione vel unctione, sed in representatione personæ sacrae ad quam habet respectum, ex hoc præcise quod illius similitudinem gerit, et vice illius substituitur, ut Anastasius, in eadem VII Synodo, act. 4, significavit. Unde ex vi hujus representationis et institutionis, habet imago aptitudinem ad illos sacros usus ad quos conferre potest; ergo hoc satis est ut, tanquam res sacra, venerabilis existat; et ideo VII Synodus non de benedictis aut unctis imaginibus, sed simpliciter de imaginibus ait, esse veneratione dignas; et sæpe exempla adhibet de imaginibus nulla speciali cæremonia sacratis, ut de cerea imagine qua utebatur Chrysostomus, et de imagine a Nicodemo depicta, et similibus; imagines enim, ad Deum vel Sanctos representandos dicatæ, hoc ipso inter res sacras inanimatas computandæ sunt, et ideo non minus sunt adorationis capaces, quam aliæ res similes Deo consecratæ.

18. *Ultima nostræ sententiæ confirmatio. —* Atque hinc potest ultimo hæc sententia confirmari auctoritate, præsertim VII Synodi, in qua frequentissime dicitur, imaginibus deberi venerariam adorationem, qualis debetur rebus sacris, non tamen latriam, ut patet in act. 2, post epist. Adriani, et sæpissime in 3, 4 et 6, ac denique in 7, in ipsamet fidei definitione, quæ definitio est accommodata proportionem intelligenda; nam mens Concilii est, imagini non deberi adorationem omnino æqualem illi quæ debetur exemplari. Unde respectu imaginis Christi intelligitur de latria propria, ut verba sonant; respectu vero imaginum Sanctorum, intelligitur etiam de dulia,

quæ ipsis Sanctis debetur; igitur ex doctrina Concilii adoratio imaginis, prout ad ipsam terminatur, inferior est adoratione exemplaris; illa autem inferior adoratio imaginis non potest esse alia, nisi illa quæ est mere respectiva, et nititur in excellentia exemplaris tanquam in ratione adorandi, versatur autem circa imaginem ut in rem propter aliud adorata. Duobus autem modis supra insinuatibus eludi potest hoc testimonium. Prior est, quod adoratio imaginis dicatur inferior, quia interna intentio cultus non cadit in ipsam, sed sola actio exterior circa illam versatur ex intentione colendi exemplar. Sed hæc responsio, ut supra ostendimus, falsam introducit doctrinam, multumque derogat imaginum venerationi; nam ex ea non solum sequitur, imagines minus coli quam exemplaria, sed etiam sequitur illas non coli, sed sola exemplaria, quia, sicut adoratio exterior, nisi ex intentione cultus procedat, non est vera, sed ficta adoratio, si absolute consideretur, ita etiam respective non potest exterior actio esse vera adoratio alicujus rei, si nullo modo ex intentione colendi illam, sed aliam, procedat; multoque minus dici potest honoraria adoratio ejusdem rei, si non ex intentione adorandi illam procedat; cum tamen dicta VII Synodus dictam inferiorem adorationem, honorariam imaginis adorationem appellet; quæ omnia in superioribus latius perpendimus.

19. Alia responsio est, appellare Concilium inferiorem illam imaginis adorationem, quia, licet procedat ex intentione colendi exemplar in imagine et per imaginem, tamen illamet intentio inferiori modo attingit imaginem, quam exemplar, etiamsi utrumque directe attingat, et ut objectum quod adoratur. Atque ita fit ut Concilium non doceat imagines posse adorari aliqua inferiori adoratione, qua in re ipsa non colatur principaliter directe, et ut quod, ipsum exemplar. Sed quanquam hæc expositio improbari non possit, ut etiam in superioribus diximus, et ideo convinci etiam non possit, Concilium formaliter et expresse sententiam nostram definivisse, nihilominus tamen ex doctrina Concilii, etiam sic exposita, per consequentiam satis probabilem inferre possumus quod intendimus. Nam, si imagines vere ac proprie adorari possunt aliqua intentione cultus, quæ ad illas terminatur, et ut sic inferior est intentione adorandi exemplar propter se ipsum, ergo illa intentio concepta sub illa præcisa ratione inferioris adorationis, non attingit exemplar in recto

et ut quod, sed in obliquo tantum et ut quo; ergo, sicut illa adoratio a nobis mente præscinditur, et concipitur ut inferior, ita etiam potest re ipsa exerceri sola, et sine concomitantia vel identitate perfectioris adorationis, quæ ad exemplar in recto, et ut quod, terminetur. Hæc ultima consequentia (reliqua enim omnia clara sunt) probata, ut existimo, sufficienter est, illis rationibus quibus ostendimus, hunc modum adorationis inferioris, non solum cogitatione, sed etiam re ipsa, præcise a superiori, et esse possibilem, et esse honestum. Et ex solutionibus argumentorum contrariæ sententiæ id etiam evidenter constabit. Et confirmatur ex verbis D. Thom. 2. 2, q. 99, art. 1, dicentis: *Ex hoc quod aliquid deputatur ad cultum Dei, efficitur quoddam divinum, et sic ei quædam reverentia debetur, quæ refertur in Deum.* Et inferius, art. 3, in hoc ordine ponit imagines et earum venerationem. Satis autem significat D. Thomas in prædictis verbis, illam reverentiam, quæ his rebus sacris debetur, referri quidem in Deum, non tamen esse eandem, neque tantam quantam est illa quæ ipsi Deo propter se debetur. Unde particula illa *quædam reverentia*, diminuens esse videtur, seu distinguens hanc reverentiam ab illa quæ ipsi Deo secundum se debetur; et eandem vim habet illa particula, *quæ refertur in Deum*, et illa, quæ est in art. 3, scilicet, *in quibus* (rebus videlicet sacris, vel reliquiis) *personæ Sanctorum quodammodo venerantur*, id est, ut ratio venerandi tales res. Et confirmatur, nam propter hoc in d. art. 3 distinguit sacrilegium quod fit irreverenter tractando vasa sacra aut imagines, ab illo quod fit contra ipsas personas sacras, et dicit illud prius esse minus grave; ergo similiter sentit reverentiam illam esse distinctam et inferiorem.

20. Dicit fortasse aliquis, his rationibus et testimoniis recte probari, posse imaginibus aliquam reverentiam, vel venerationem exhiberi, etiam si tali actu exemplar directe, et ut quod, non adoretur; illam tamen reverentiam imaginis non esse adorationem. Hunc modum dicendi insinuat Bonaven., in 3, dist. 9, art. 2, q. 4, ubi distinguit duplicem honorem, unum venerationis, alium adorationis: hunc posteriorem dicit tantum posse tribui rei rationali, sicut et orationem; nam adoratio (inquit) quædam oratio est ad aliquem ordinata; nam adorare idem est quod ad aliud orare; priorem autem modum venerarii honoris dicit posse tribui creaturæ irrationali,

quia solum exhibetur in signum alienius nobilitatis vel dignitatis, quæ non requirit cognitionem; negat tamen hunc honorem esse adorationem; et loquitur de adoratione reliquiarum, vel aliarum rerum sacrarum; nam imaginibus, etiam hunc honorem venerationis negare videtur; sed solam illis concedit adorationem, quæ in exemplar directe referatur; tamen juxta doctrinam superius traditam, cum imagines inter res sacras computentur, si distinctio illa bona est, etiam in cultu imaginum locum habebit. Verumtamen illa distinctio primum sine fundamento data est, quia nulla est ratio cur adoratio omnis ad solam intellectualem naturam referri possit, magis quam veneratio; neque est verum omnem adorationem esse orationem; nam, quidquid sit de etymologia vocis *adoratio*, quam alii a verbo orandi, alii a nomine *ador*, quod frumentum sacrificiis destinatum significat, desumunt, tamen impositio vocis non est facta ad significandam orationem ut sic, seu sacrificium ut tale est, sed ad significandum in genere quodlibet signum reverentiæ, vel submissionis alicui rei exhibitæ; ergo, licet oratio, ut oratio, possit solum ad naturam rationalem dirigi, adoratio tamen latius patet, et æque extendi seu communicari potest ac veneratio, seu reverentia. Accedit, ac maxime urget, quod illa distinctio expresse reprobata est in VII Synod., nam in act. 4, cum relatam esset dictum Anastasii, Episcopi Theopoleos: *Quid aliud est, quam honoris alicui exhibiti veluti emphasis, adoratio?* ex hac sententia ita colligit Tharasius: *Omnes igitur, qui sacras imagines venerari confitentur, adorationem autem recusant, a sancto Patre tanquam hypocrisæ redarguuntur.* Si ergo rationes factæ probant, reverentiam et venerationem aliquam exhiberi posse imaginibus, etiam dum in eis non colitur directe exemplar tanquam objectum quod, etiam probant simili modo adorari posse imagines.

21. *Consecrarium.*—Atque hinc infero primo, hunc actum, quo adoratur imago isto modo, distinctum esse ab illo actu quo imago coadoratur prototypo, quod per se primo eodem actu adoratur. Probatum facile ex differentia objectorum; nam actus habentes objecta diversa, distinctos esse necesse est, distinguuntur enim ex objectis; nam, cum ratio talium actuum consistat in habitudine ad objecta, non potest habitudo esse eadem, si objectum, ad quod terminatur, diversum sit; neque actus potest esse idem, si distinctam ha-

bet habitudinem ad distinctum objectum; sed hi actus habent objecta diversa; nam unus primario tendit in exemplar, ut in objectum quod, in imaginem vero concomitanter tanquam in partem objecti, vel aliquid simile; alius vero actus non tendit directe in exemplar tanquam in objectum quod, sed solum in imaginem; exemplar vero solum oblique attingit, ut objectum quo; ergo sunt actus distincti inter se: est autem sermo de actibus internis, nam exteriorem actum constat posse esse unum, qui ex sola diversa intentione potest diversam rationem adorationis participare. Et confirmatur primo, nam actus adorationis, qui ita tendit in Christum, verbi gratia, ut nullo modo versetur circa imaginem ejus, distinctus est ab eo quo adoratur Christus in sua imagine, et ipsa imago simul coadoratur, ut in superioribus dictum est; ergo majori ratione alii actus, de quibus agimus, distincti sunt. Confirmatur secundo, nam ille actus, quo directe ac formaliter adoratur Christus in imagine, est vera et perfecta latria; alius vero actus, quo sola imago directe, et ut tota materia adorationis colitur, Christus vero solum indirecte, et ut ratio adorandi, non est latria, simpliciter loquendo, sed inferior quædam veneratio, ut ex VII Synodo ostendimus, et est certissimum, quia perfecta latria non potest communicari creaturæ, ut rei per se primo adoratæ, ut ex dictis in superioribus constat; sunt ergo illi actus distincti.

22. *Adoratio imaginis ut partialis objecti cum prototypo, et adoratio imaginis solius propter prototypum, specie diversæ.*—An vero hi actus sint specie diversi, vel tantum numero, item an dicendi sint distincti tantum in esse naturæ, vel etiam in esse moris, non multum ad præsens institutum refert, nam ad explicandum modum hujus adorationis, satis nobis est, hos actus esse re ipsa distinctos, et distincto modo respicere ipsum exemplar, sive hic modus sufficiat ad distinctionem specificam, sive non. Quibusdam autem videtur non sufficere ad specificam diversitatem, quia illa diversitas in objecto est tantum materialis, nam formalis ratio attingendi in utroque actu est eadem, scilicet dignitas, et excellentia exemplaris; sicut etiam actus, quo solum exemplar in se colitur, absque imagine, et quo colitur in imagine et cum imagine, re ipsa et in individuo distinctus est, non tamen in specie. Aliis autem videtur illa differentia sufficiens ad specificam diversitatem, quia, li-

cet excellentia prototypi, in qua formaliter nititur utraque adoratio, sit eadem, tamen aliter est in persona representata, aliter vero participatur in imagine; in illa enim est vere ac formaliter, in hac vero tantum habitudine quadam; unde illam reddit simpliciter excellentem, et dignam perfecta et absoluta adoratione in tali ordine, hanc vero solum secundum quid reddit excellentem, et dignam adoratione respectiva; ergo hoc satis est ad specificam actuum diversitatem. Atque hoc etiam confirmat id, quod ex VII Synod. dicebamus, unam ex his adorationibus esse perfectam latriam, alteram vero minime, sed inferiorem. Unde Damasc., orat. 1 de Imag.: *Adoratio* (inquit) *est submissionis et honoris nota, atque hujus duplex est ratio: altera enim est quam Deo, qui natura solus adorandus est, latriaque dicitur; altera, quam propter ipsum Deum exhibemus, vel amicis et servis ejus, vel quibuslibet Dei locis, vel templis ejus, vel principibus a Deo constitutis.* Quo loco videtur aperte constituere specificam diversitatem inter adorationem Dei et rerum sacrarum, quæ Deo dicatæ sunt, inter quas, ut diximus, computantur imagines; verba enim illa: *Atque hujus* (adorationis scilicet) *duplex est ratio*, specificam rationem indicant; et in aliis etiam exemplis, quæ adhibet, manifesta est specifica diversitas. Atque ex hoc etiam loco Damasceni licet obiter colligere, hanc adorationem rerum sacrarum, ut templi, et calicis, etc., non terminari directe ad Deum, ut objectum per se primo adoratum; alioquin non distingueret illam a propria latria, qua adoratur ipse Deus. Unde non est eadem ratio de distinctione adorationis directæ ipsius exemplaris, vel solius, vel cum imagine, quia hæc differentia plane est accidentaria, et in solo materiali objecto secundario; nam primum idem est cum eadem excellentia proprie ac intrinsece; at vero in aliis actibus est discrimen in objecto directo, et per se primo adorato, et in modo habendi, seu participandi excellentiam propter quam adoratur, qui modus refunditur in objectum formale talium actuum. Quapropter probabilissimum est reperiri specificam diversitatem inter hos actus.

23. Atque hinc etiam constat hos actus differre in esse naturæ, quia esse specificum est esse naturale talium actuum, id est, quo constituuntur in sua physica entitate, et idem esse est quo respiciunt objecta sua. Quod vero petebatur de distinctione in esse moris, potest esse ambiguum ex vocis æquivocatione; nam per